

भारतीय संविधानानुसार व मंडल आयोगाने केलेल्या शिफारशीनुसार इतर मागासवर्गीयांना अकुषि विद्यापीठे व संलग्नित शासकीय/अशासकीय कला/वाणिज्य/विज्ञान/शिक्षणशास्त्र या शैक्षणिक संस्थांमधील प्रवेशासाठी आरक्षण

महाराष्ट्र शासन

उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक : युएसजी-१४९३/(२४२८)/विशि-४
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-४०० ०३२,
दिनांक : २३ जून, १९९४.

- वाचा : १. शासन निर्णय, शिक्षण विभाग क्र. एमआयएस-१०७४/१३०३-एम, दिनांक २७ जून, १९७४.
२. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र. बीसीसी-१०९३/२१६७/सीआर-१४१/९३/१६-ब, दिनांक २३ मार्च, १९९४.
३. शासन निर्णय उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग क्र. युएसजी-१४९३ (२४२८)/विशि-४, दि. १० मे, १९९४.
४. शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग क्र. युएसजी-१४९३/ (२४२८)/विशि-४, दि. १३ मे, १९९४.

शासन निर्णय : शासन निर्णय, शिक्षण विभाग क्र. एमआयएस-१०७४/१३०३-एम, दिनांक २७ जून, १९७४ अन्वये, शासकीय/अशासकीय शिक्षणसंस्थांमध्ये प्रवेशासाठी खालीलप्रमाणे आरक्षण विहित करण्यात आले आहे.

१. अनुसूचित जाती आणि नवबौद्ध	१३%
२. अनुसूचित जमाती (विनिर्दिष्ट भागाव्यतिरिक्त इतर भागातील धरून)	७%
३. विमुक्त आणि भटक्या जमाती	४%
४. इतर मागासवर्गीय	१०%
एकूण	३४%

२. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र. बीसीसी-१०९३/२१६७/सीआर-१४१/९३/१६-ब, दिनांक २३-३-९४ अन्वये मंडल आयोगाच्या शिफारशीनुसार इतर मागासवर्गीयांना तसेच विमुक्त जाती व भटक्या जमातीकरिता खालीलप्रमाणे सुधारित आरक्षण विहित करण्यात आले आहे.

(अ) विमुक्त जाती (१४ व तत्सम जाती)	३%
(ब) भटक्या जमाती (जानेवारी १९९० पूर्वीच्या २८ व तत्सम जाती)	२.५%
(क) भटक्या जमाती (धनगर व तत्सम जमाती, यादी जोडल्याप्रमाणे)	३.५%
(ड) भटक्या जमाती (बंजारी व तत्सम जमाती, यादी जोडल्याप्रमाणे)	२%
(इ) इतर मागासवर्गीय (ओ.बी.सी.)	१९%
एकूण	३०%

३. शैक्षणिकसंस्थांमध्ये प्रवेश देण्यासाठी अपंग, संरक्षण सेवा, अनिवासी भारतीय, भारत सरकारचे नामनिर्देशित उभेदवार वगैरे विविध गटांकरिता सुद्धा आरक्षण असते. तेव्हा या सर्व बाबींचा विचार करून मागासवर्गीयांच्या घटनेत मान्य गटांकरिता १९९४-९५ या शैक्षणिक वर्षापासून शासकीय/अशासकीय, अनुदानित व विना अनुदानित कला, वाणिज्य, विज्ञान, शिक्षणशास्त्र इत्यादि संस्थांमध्ये खालीलप्रमाणे राखीव जागांचे प्रमाण विहित करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे.

१. अनुसूचित जाती व अनुसूचित जातीमधील बौद्धधर्म स्वीकारलेल्या व्यक्ती	१३%
२. अनुसूचित जमाती	७%
३. विमुक्त जाती (१४ तत्सम जाती)	३%
४. भटक्या जमाती (जानेवारी १९९० पूर्वीच्या २८ व तत्सम जाती)	२.५%
५. भटक्या जमाती (धनगर व तत्सम जमाती, यादी जोडल्याप्रमाणे)	३.५%
६. भटक्या जमाती (बंजारी व तत्सम जमाती, यादी जोडल्याप्रमाणे)	२%
७. इतर मागासवर्गीयांकरिता (ओ.बी.सी.)	१९%
एकूण	५०%

४. सदर आरक्षण प्रत्येक संस्थेमध्ये अभ्यासक्रमनिहाय असेल आणि ते मुक्त आणि मूल्याधारित जागांकरिता त्यांच्या त्यांच्या प्रमाणात असेल.

५. आरक्षित जागा या प्रथमतः भरण्यात याव्यात. मात्र आरक्षित जागांवर प्रवेश मिळाला तरी गुणवत्तेनुसार त्या उमेदवाराच्या अभ्यासक्रम किंवा संस्था याबाबतच्या काही किंवा सर्व फक्त बरच्या पसंतीकरिता अराखीव जागांमधून प्रवेश देण्यासाठी त्यांच्या विनंतीनुसार पुनर्विचार करण्यात यावा.

६. शैक्षणिकसंस्थांमध्ये प्रवेश देताना एखाद्या प्रवर्गाचा उमेदवार न मिळाल्यास ते आरक्षण अनुशेष म्हणून पुढे ओढण्यात येत नसल्यामुळे व ते त्याच वर्षी भरावयाचे असल्यामुळे मागासवर्गाच्या इतर गटांतील उमेदवारांना प्रवेश देऊन आरक्षण पूर्ण करण्यात यावे. यासाठी दिनांक २७ जून, १९७४ च्या परिच्छेद २ मध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वानुसार कार्यवाही करण्यात यावी. मात्र अदलाबदलीने इतर प्रवर्गातून भरण्याची तरतूद करताना अशातऱ्हेने उपलब्ध मागासवर्गीयांची संख्या मूळ आरक्षण अधिक अदलाबदलीने झालेले विद्यार्थी यांची संख्या धरून ५०% पेक्षा अधिक असणार नाही.

७. मंडळ आयोगाच्या शिफारशीनुसार "क्रीमीलेयर" चे तत्त्व केंद्र शासनाने मान्य केले आहे. यासंदर्भात सविस्तर आदेश, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व पर्यटन विभागाकडून निर्गमित करण्यात आलेले आहेत. समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा व पर्यटन विभागाच्या आदेशाप्रमाणे पुढील कार्यवाही करण्यात यावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(मा. ना. कांबळे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

भटक्या जमाती "क"

धनगर व त्यांच्या तत्सम जातींची यादी

धनगर :—(१) अहिर, (२) डांगे, (३) गटारी, (४) हंडे, (५) तेलवर, (६) हटकर, (७) हाटकर, (८) शेंगर, (९) खुटेकर, (१०) तेलंगी, (११) तेल्लारी, (१२) कोंकणी-धनगर, (१३) कानडे, (१४) वऱ्हाडे-धनगर, (१५) झाडे, (१६) शेडे, (१७) कुरमार, (१८) माहुरे, (१९) लाडसे, (२०) सनगर, (२१) धनगर.

(सीवीसी-१०८९/(२०३)/मावक-५, दि. २५ मे, १९९० अन्वये)

भटक्या जमाती "ड"

वंजारी व तत्सम जातींची यादी

वंजार, वंजारा, वंजारी.

उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन
विभागाच्या अधिपत्याखालील सर्व शैक्षणिक
संस्थांमधून "विशेष मागास प्रवर्गाकरिता"
राखीव जागा ठेवणेबाबत

महाराष्ट्र शासन

उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : युएसजी-१४९३/(२४२८)-विशि-४
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-४०० ०३२

दिनांक : २२ जून, १९९५

- वाचा : (१) शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग क्र. युएसजी-१४९३/२४२८/विशि-४, दि. २३ जून, १९९४ व समक्रमांकित शुद्धिपत्रक दिनांक-जुलै १९९४.
- (२) शासन निर्णय, समाजकल्याण सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्र. सीबीसी-१४९४/प्र. क्र. २३६/मावक-५ दिनांक १३ जून, ९५ व समक्रमांकित शुद्धिपत्रक दिनांक १५ जून, १९९५.
- (३) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र. बीसीसी-१०९४/प्र. क्र. ६८/९४/१६-ब, दिनांक १५ जून, १९९५.

१. शासन निर्णय : राज्यातील अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती म्हणून विवक्षितपणे घोषित करण्यात आलेले जनसमुदाय वगळता अन्य काही जातीजमातीकडून सामाजिक, आर्थिक व शैक्षणिक दृष्ट्या मागासलेल्या कारणावरून विशेष सवलत देण्याची मागणी लक्षात घेता, शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्रमांक सीबीसी-१४९४/प्र. क्र. २३६/मावक-५, दिनांक १३ जून, १९९५ व समक्रमांकित शुद्धिपत्रक दिनांक १५ जून, १९९५ मध्ये विशिष्ट जातीचा "विशेष मागास प्रवर्ग" यामध्ये समावेश करण्याबाबतचे आदेश निर्गमित करण्यात आले आहेत. ज्या जातीचा "विशेष मागास प्रवर्ग" मध्ये समावेश करण्यात आला आहे त्याची यादी पारशिष्ट "अ" मध्ये देण्यात आली आहे.

२. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्र. बीसीसी-१०९४/प्र. क्र. ६८/९४/१६-ब दिनांक १५ जून, १९९५ अन्वये "विशेष मागास प्रवर्ग" साठी २% आरक्षण शासकीय/निमशासकीय सेवेत ठेवण्याबाबतचे आदेश निर्गमित केले आहेत.

३. शासन निर्णय, उच्च व तंत्रशिक्षण आणि सेवायोजन विभाग क्र. युएसजी-१४९३/(२४२८) विशि-४, दिनांक २३ जून, १९९४ व समक्रमांकित शुद्धिपत्र दिनांक-जुलै, ९४ अन्वये इतर मागास वर्गासाठी अकृषि विद्यापीठे व संलग्नित शासकीय/अशासकीय कला, विज्ञान, बाणिज्य, शिक्षणशास्त्र व इतर शैक्षणिक संस्था यामधून प्रवेशासाठी आरक्षण ठेवण्याबाबतचे आदेश निर्गमित करण्यात आले आहेत. या आदेशानुसार शैक्षणिक संस्थांमध्ये राखीव जागा ५०% या प्रमाणात ठेवण्यात आलेल्या आहेत. आता काही विशिष्ट जाती जमातींचा "विशेष मागास प्रवर्ग" त समावेश करण्यात आलेला असल्यामुळे या प्रवर्गाकरिता २% जागा उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाचे अधिपत्याखालील सर्व शैक्षणिक संस्थांमधून या आदेशान्वये राखून ठेवण्यात येत आहे. "विशेष मागास प्रवर्ग" करिता राखून ठेवण्यात आलेल्या २% जागा वाढल्याने आता शैक्षणिक संस्थांमधून राखीव जागांचे प्रमाण खालीलप्रमाणे राहील :

(१) अनुसूचित जाती व अनुसूचित जाती मधील बौद्धधर्म स्वीकारलेल्या व्यक्ती	१३%
(२) अनुसूचित जमाती	७%
(३) विमुक्त जाती (१४ तत्सम जाती)	३%
(४) भटक्या जमाती (जानेवारी १९९० पूर्वीच्या २८ व तत्सम जाती)	२.५%
(५) भटक्या जमाती (धनगर व तत्सम जमाती)	३.५%
(६) भटक्या जमाती (वंजारी व तत्सम जमाती)	२%
(७) इतर मागास वर्गांकरिता (ओ. बी. सी.)	१९%
(८) विशेष मागास प्रवर्ग	२%

एकूण ५२%

हे आदेश १९९५-९६ या शैक्षणिक वर्षापासून लागू करण्यात येत आहेत.

४. सदर आरक्षण प्रत्येक संस्थांमध्ये अभ्यासक्रम निहाय असेल आणि ते मुक्त आणि मूल्याधारित भागांकरिता त्यांच्या प्रमाणात असेल.

आरक्षित जागा या प्रथमतः भरण्यात याव्यात. मात्र आरक्षित जागांवर प्रवेश मिळाला तरी गुणवत्तेनुसार त्या उमेदवारांच्या अभ्यासक्रम किंवा संस्था याबाबतच्या काही किंवा सर्व फक्त वरच्या पसंतीकरीता अराखीव जागांमधून प्रवेश देण्यासाठी त्यांच्या विनंतीनुसार पुनर्विचार करण्यात यावा.

५. शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेश देताना एखादा प्रवर्गाचा उमेदवार न मिळाल्यास ते आरक्षण अनुशेष म्हणून पुढे ओढण्यात येत नसल्यामुळे व ते त्याच वर्षी भरावयाचे असल्यामुळे मागासवर्गीयांच्या इतर गटातील उमेदवारांना प्रवेश देवून आरक्षण पूर्ण करण्यात यावे. यासाठी दिनांक २७ जून, १९७४ च्या परिच्छेद २ मध्ये दिलेल्या मार्गदर्शक तत्वानुसार कार्यवाही करण्यात यावी. मात्र अदलाबदलीने इतर प्रवर्गातून भरण्याची तरतूद करताना अशा तऱ्हेने उपलब्ध मागासवर्गीयांची संख्या मूळ आरक्षण अधिक अदलाबदलीने झालेले विद्यार्थी यांची संख्या धरून ५२% पेक्षा अधिक असणार नाही.

६. शैक्षणिक वर्ष १९९५-९६ सुरु असल्यामुळे "विशेष मागास प्रवर्ग" त असणाऱ्या जातींमधून प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांकरिता त्यांनी ३१ जुलै, १९९५ पर्यंत शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्र. सीबीसी-१४९४/प्र. क्र. २३६/मावक-५, दिनांक १३ जून, १९९५ च्या जोडलेल्या परिशिष्ट "ब" मधील विवरण पत्रात जातीचे प्रमाणपत्र सक्षम अधिकाऱ्याकडून घेऊन संबंधित संस्थाप्रमुखांकडे सादर करणे बंधनकारक राहिले. बरील तारखेपर्यंत जर या प्रवर्गातील विद्यार्थी त्यांच्या जातीचे प्रमाणपत्र शैक्षणिक संस्थाप्रमुखांना सादर करू शकले नाहीत तर, त्यांचा या राखीव जागांवर हक्क राहणार नाही. याचीही नोंद घेणे आवश्यक आहे.

७. शिक्षण संचालक (उच्च शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना विनंती करण्यात येते की, हे आदेश सर्व शैक्षणिक संस्थांचालकांच्या निदर्शनास आणून द्यावेत.

हे आदेश सामान्य प्रशासन विभागाच्या व समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभागाच्या संमतीने निर्गमित करण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

त्रि. ब. सेन

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

परिशिष्ट—“अ”

शासन निर्णय, समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग क्रमांक सीबीसी-१४९४/प्र. क्र. २३६/मावक-५, दिनांक १३ जून, १९९५ व समक्रमांकित शुद्धिपत्र दिनांक १५ जून, १९९५ अन्वये "विशेष मागास प्रवर्ग" अंतर्गत करण्यात आलेली जातीची यादी.

अ. क्र.

जातीचे नाव

१. गोवारी, गवारी.
२. माना.
३. (१) कोष्टी, (२) हलवा कोष्टी, (३) हलवा जात, (४) साळी, (५) लाडकोष्टी, (६) गढवाल कोष्टी, (७) देशकर, (८) सालेवार, (९) पद्मशाली, (१०) देवांग, (११) काची बंध, (१२) पटवीस, (१३) सतसाले, (१४) साडे, (१५) जैनकोष्टी.
४. (१) कोळी, तत्सम जाती, (२) मच्छिमार कोळी, (३) अहीर कोळी, (४) खानदेशी कोळी, (५) पानकोळी, (६) शिशवन कोळी, (७) चुंबळे कोळी, (८) पानभरे कोळी, (९) सूर्यवंशी कोळी, (१०) मगिला कोळी, (११) सोनकोळी, (१२) वैती कोळी, (१३) खाएवी, (१४) अनुसूचित जमातीमध्ये समावेश नसलेले कोळी.
५. (१) मुन्नरवार, (२) मुन्नरवार, (३) मुन्नर, (४) तेलगु मुन्नर, (५) मुन्नरवार तेलगु, (६) मुन्नरकापू, (७) कापेवार, (८) तेलगु कापेवार, (९) मुन्नरवाड, (१०) तेलगु फुलमाळी, या जाती.

पुणे विद्यापीठ, पुणे ७

संदर्भ क्र. आरक्षण / ४२ / ५३३

आरक्षण कक्ष

दिनांक : २२-७-९५.

मा. प्राचार्य / संचालक,
सर्व संलग्न महाविद्यालये,
सर्व मान्यताप्राप्त संस्था.

महोदय,

बरील शासन निर्णय आपणांकडे माहितीसाठी व योग्य त्या कार्यवाहीसाठी पाठवीत आहे.

कळावे,

आपला विश्वासू,

सही/-

उपकुलसचिव,
आरक्षण कक्ष

महाराष्ट्र शासन

क्रमांक:- संकीर्ण-२००८/यादी/प्र.क्र. ५५३/मावक-५
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई ४०० ०३२.
फोन नं. २२०२९५२६ फॅक्स २२८३६६८८
दिनांक :- २६ सप्टेंबर, २००८.

प्रति,
सर्व विभागीय आयुक्त, (महसूल),
सर्व जिल्हाधिकारी, सर्व जिल्हे,
सर्व उपजिल्हाधिकारी, सर्व जिल्हे,
सर्व उपविभागीय अधिकारी, सर्व जिल्हे,
सर्व सदस्य सचिव, विभागीय जाती प्रमाणपत्र पडताळणी समिती,
सर्व विभागीय समाजकल्याण अधिकारी,
सर्व विशेष जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी,

**विषय :- महाराष्ट्र राज्याची अनुसूचित जाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर
मागासवर्ग व विशेष मागासप्रवर्गांची यादी**

महाराष्ट्र राज्यातील अनुसूचित जाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागासप्रवर्गांची दिनांक २५ जुन, २००८ रोजी यादी अद्ययावत करण्यात आली असून ती जाती प्रमाणपत्र देणा-या व त्याची पडताळणी करणा-या सक्षम प्राधिका-यांना तसेच मागासवर्गीयांचे लाभ लागू करताना सदरहू यादीचा उपयोग व्हावा याकरीता सुलभ संदर्भासाठी जाती जमातींचे एकात्रित संकलन स्वरूपात यादी असून ती यादी शासनाच्या खालील नमूद संकेतस्थळावर ठेवण्यात आली आहे.

२. वरील यादी ही संकलन स्वरूपात असून मागासवर्गीय जाती जमातीच्या निश्चितीसाठी तसेच त्या त्या मागासप्रवर्गांचे लाभ लागू करताना सदर जाती जमाती ज्या राष्ट्रपतींच्या आदेशान्वये वा शासन निर्णय वा आदेशाद्वारे त्यांचा समावेश केलेला आहे ते आदेश ग्राह्य धरण्यात यावे.

३. सदर यादी महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या वेबसाईटवर टाकण्यात आली असून त्याचा संकेतांक क्रमांक २००८०९२६१४४३०५००१ असा आहे. सदर यादी सर्व जनतेसाठी खुली असून सदरहू वेबसाईट वरून तीचे अवलोकन करावे वा प्रत प्राप्त करून घ्यावी.

(एन. अरुमुगम)

सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत :-

सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२ यांना विनंती की, त्यांनी त्यांच्या अखत्यारीतील सर्व आस्थापनांना वरील यादी पृष्ठांकीत करावी.

महाराष्ट्रातील मागासवर्गीयांची यादी

अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती आदेश (सुधारणा) कायदा 1976
(1976 चा 108 वा) मधील परिशिष्ट 1 मधील भाग-10 मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे

अनुसूचित जाती (आरक्षण 13 %)

1) अगोर	25) हलसार, हसलार, हुलसवार, हुलसवार
2) अनमुक	26) होलार, व्हलार
3) आरेमाला	27) होलय, होलेर, होलेया, होलिया
4) आरवा माला	28) कैकाडी (अकोला, अमरावती, भंडारा, बुलढाणा, नागपूर, वर्धा व यवतमाळ जिल्हे व राजुरा तालुका सोडून चंद्रपूर जिल्हा यांत)
5) बहना, बहाना	29) कटिया, पथरिया
6) बाकड, बंट	30) खंगार, कनेरा, मिरधा
7) बलाही, बलाई	31) खाटिक, चिकवा, चिकवी
8) बसोर, बुरुड, बांसोर, बांसोडी	32) कोलूपूल-वंडलु
9) बेडाजंगम, बुडगा जंगम	33) कोरी
10) बेडर	34) लिंगडेर
11) भांबी, भांभी, असादरु, असोदी, चामडिया, चमार, चमारी, चांभार, चमगार, हरळय्या, हराळी, खालपा, माचीगार, मोचीगार, मादर, मादिग, मोची, तेलगू मोची, कामाटी मोची, राणीगार, रोहिदास, नोना, रामनामी, रोहित, समगार, सतनामी, सूरज्यवंशी, सूरज्यरामनामी	35) मादगी
12) भंगी, मेहतर, ओलगाना, रुखी, मलकाना, हलालखोर, लालबेगी, बाल्मिकी, करोर, झाडगल्ली	36) मादिगा
13) बिंदला	37) महार, मेहरा, तराळ, धेगू-मेगू
14) ब्यागारा	38) माहयावंशी, धेड, वणकर, मारु-वणकर
15) चलवादी, चत्रया	39) माला
16) चेन्नदासर, होलया दासर, होलेया दसारी	40) माला दासरी
17) डक्कल, डोक्कलवार	41) माला हत्राई
18) डोर, कक्कय्या, कंकय्या, डोहोर	42) माला जंगम
19) डोम, डुमार	43) माला मस्ती
20) येल्लमलवार, येल्लमलवंडलु	44) माला साले, नेटकानी
21) गंडा, गंडी	45) माला सन्यासी
22) गरोडा, गारो	46) मांग, मातंग, मिनिमादिग, दखनी-मांग, मांग-म्हशी, मदारी, गारुडी, राधेमांग
23) घासी, घासीया	47) मांग-गारोडी, मांग-गारुडी
24) हल्लीर	48) मत्रे

49)मस्ती	55)सांसी
50)मेंघवाल, मेंघवार	56)शेणवा, चेणवा, सेडमा, रावत
51)मिठा, अयलवार	57)सिंधोल्लू, चिंदोल्लू
52)मुक्री	58)तिरगार, तिरबंदा
53)नाडिया, हादी	59)तुरी
54)पासी	

विमुक्त जाती -अ (V.J.)

आरक्षण (3 %)

अ.क्र.	जाती	तत्सम
1	बेरड	1) अ) **, ब) नाईकवाडी , क) तलवार, ड) वाल्मिकी
2	बेस्तर	2) संचलू वड्डार
3	भामटा	3) अ) भामटी , ब) गिरणी वड्डार, क) कामाटी , ड) पाथरुट इ) टकारी (मुस्लिम धर्मीयांसह) , फ) उचले, ग) घंटीचोर
4	कैकाडी (मुंबई, ठाणे, कुलाबा, रत्नागिरी, नाशिक, धुळे, जळगाव, पुणे, अहमदनगर, सातारा,सांगली, कोल्हापूर, सोलापूर, औरंगाबाद,बीड, परभणी, उस्मानाबाद, नांदेड, जिल्हे व चंद्रपूर जिल्ह्यातील राजूरा तालुका यात)	4) अ) धोंतले ब) कोरवा क) माकडवाले किंवा कोंचीकोरवा ड) पामलोर इ) कोरवी
5	कंजारभाट	5) अ) छारा , ब) कंजार , क) नात
6	कटाबू	-
7	बंजारा	7) अ) गोर बंजारा , ब) लंबाडा / लंबारा , क) लंभाणी ड) चरण बंजारा, इ) लंभाण , फ) मथुरा लंभाण ग) कचकीवाले बंजारा , ह) लमान बंजारा इ) लमाण / लमाणी , ज) लबान , क) **** , ल) धाली / धालीया , ग) धाडी / धारी , न) सिंगारी व) नावी बंजारा, प) जोगी बंजारा , क्यु) **, र) ** स) बंजारी
8	***	पाल पारधी
9	राज पारधी	अ) **** , ब) गाव पारधी , क) हरण शिकारी , ड) **
10	राजपूत भामटा	अ) परदेशी भामटा, ब) परदेशी भामटी
11	रामोशी	-
12	वडार	अ) गाडी वड्डार, ब) जाती वड्डार, क) माती वड्डार ड) पाथरवट , इ) संगतराश / दगडफोडू , ई) वडुर
13	वाघरी	अ) सलात , ब) सलात वाघरी
14	छप्परबंद (मुस्लिम धर्मीयांसह)	

भटक्या जमाती - ब (N.T.-B)

(आरक्षण 2.5 %)

अ.क्र.	जाती	तत्सम
1	गोसावी	1) बावा 2) बैरागी 3) भारती 4) गिरी गोसावी 5) भारती गोसावी 6) सरस्वती पर्वत 7) सागर 8) बान किंवा वान 9) तीर्थ आश्रम 10) अरण्य घरभारी 11) संन्यासी 12) नाथपंथी गोसावी 13) पुरी
2	बेलदार	ओड, मुस्लीम बेलदार , बेलदार कापेवार , बेलदार मुन्नर-कापेवार, बेलदार मुन्नर कापु, बेलदार तेलंगा, बेलदार तेलगी , बेलदार-पेटरेडडी , बेलदार बुकेकरी
3	भराडी	अ) बाळ संतोशी ब) किंगरीवाले क) नाथबावा ड) नाथ जोगी, गारपगारी इ) नाथपंथी डवरी गोसावी ई) नाथ, जोगी, नाथपंथी उ) डवरी
4	भुते	भोपे
5	***	-----
6	चित्रकथी	-----
7	गारुडी	सापगारुडी (मुस्लीम धर्मियांसह)
8	लोहार	घिसाडी, घिसाडी लोहार किंवा गाडी लोहार किंवा चितोडी लोहार, रजपूत लोहार, पांचाळ लोहार, खाती, खातवाढी, जिनगर, चितोडीया-लोहार
9	गोल्ला	गोल्लेवार, गोल्लेर, गोलकर
10	गोंधळी	---
11	गोपाल	अ) गोपाल भोरपी ब) खेळकरी
12	हेळवे	12) हिलव
13	जोशी	अ) वुडवुडकी , ब) डमरुवाले, क) कुडमुडे, ड) मंढगी ,इ) सरोदे, सरोदी , फ) सहदेव जोशी, म) सरवदे, ह) सरोदा
14	काशी कापडी	----
15	कोल्हाटी	डोंबारी
16	मैराळ	अ) दांगट , ब) वीर
17	मसनजोगी	1) सुदगडसिध्द , 2) मपनजोशी, 3) शारदाकार /शार्दाकार/शारदाकाळ/बालासंतु
18	नंदीवाले	तिरमल
19	पांगूळ	---
20	रावळ	राऊळ किंवा रावळयोगी
21	सिक्कलगर	कटारी, सेक्कलगर (मुस्लीम धर्मिय), शिख-शिकलीगार, शिख-शिकलीकर, कातारी शिकलगार, मुस्लिम शिकलगार, शिकलीगार, शिकलीगर, शिकलगार, शिकीलगर, शिकलकर, शिकलीकर, शिकलकरी, सिकलकर, सिकलीकर, सिकीलगर, सिकीलकर, सिकलीघर, सिक्कलकर, सिकलीगर, सिकलगर, सिक्कलीगर, सायकलगर, सैकलकर, सैकलगर
22	वगळले	---
23	वैदू	---

- 24 वासुदेव ----
- 25 भोई 1) झिंगा भोई 2) परदेशी भोई 3) राजभोई 4) भोई 5) कहार 6) गोडिया कहार
7) धुरिया कहार 8) किरात 9) मछुआ 10) मांझी 11) जातिया 12) केवट
13) ढीवर 14) धीवर 15) धीमर 16) पालेवार 17) मछेंद्र
18) नावाडी ,भोई नावाडी , तारु-नावाडी 19) मल्हार 20) मल्हाव
21) बोई 22) गाढव भोई 23) खाडी भोई 24) खारे भोई 25) देवरा
26) भनारा, भनारी, बनारे
- 26 बहुरूपी अ) बोहरशी, ब) बहुरूपिया , क) भोरपी , ड) रायरंध, इ) अय्यार व अय्यारी
- 27 ठेलारी (धुळे, -
नासिक,
जळगाव, व
औरंगाबाद
जिल्ह्यात)
- 28 ओतारी अ) ओतनकर, ब) ओतकर , क) वतारी, ड) ओझारी
इ) वतकर, वतकरी, वतनकर, वतोरकर, ओतकरी, ओतोकारइ) वतोरकर
भटक्या जमाती क (N.T.-C)
(आरक्षण ३.५ %)
- 29 धनगर 1) अहिर 2) डांगे 3) गटरी 4) हंडे 5) तेलवर 6) हटकर 7) हाटकर
8) शोगर , सगर ,सेगर 9) खुटेकर 10) तेलंगी 11) तेल्लारी
12) कोकणी -धनगर 13) कानडे 14) व-हाडे धनगर 15) झाडे 16) झेंडे
17) कुरमार 18) माहुरे 19) लाडमे 20) सनगर 21) धनवर 22) गडारिया
23) गड्डी 24) गढरी 25) डंगेधनगर व डोंगरी धनगर
भटक्या जमाती ड (N.T.- D)
(आरक्षण २ %)
- 30 वंजारी वंजार, वंजारा
भटक्या जमाती ब (N.T.- B)(आरक्षण 2.5 %)
- 31 मरीआईवाले, कडकलक्ष्मीवाले, मरगम्मावाले -----
- 32 गिहरा / गहरा -----
- 33 गुसाई / गोसाई -----
- 34 मुस्लीम मदारी, गारुडी, सापवाले व जादूगर -----
- 35 भारतीय इराणी -----
- 36 गवळी, मुस्लीम गवळी, गवलान,गवालवंश -----
- 37 दरवेशी, वाघवाले -शाह (मुस्लीम धर्मीय), अस्वलवाले -----

महाराष्ट्रातील सर्व इतर मागासलेल्या वर्गांची यादी(आरक्षण - 19 %)

1) अलितकार	38) वगळले
2) बागडी	39) गढवी
3) वगळले	40) वगळले
4) बडीआ	41) वगळले
5) बजानिआ	42) गोचाकी
6) बाजीगर	43) गुरव
7) बुट्टाल	44) वगळले,
8) भांड, छप्परभांड, मुस्लीम भांड	45) गवंडी, गुर्जर-कडीया
9) भवैया किंवा तारगल	46) हलेपैक
10) भाविण	47) वगळले
11) भिस्ती किंवा पखाली, सक्का	48) वगळले
12) वगळले	49) जगीयासी
13) बारी किंवा बारई	50) जजाक
14) बेरीया	51) जतिया
15) बेसदेवा	52) जातिगर
16) भडभूंजा, भूंजवा, भूंजवा, भूंजी, भरडभूंजा, भूंजी, भूंज	53) जव्हरी, परजीया सोनी
17) भांटा	54) वगळले
18) भट, भाट	55) जोगीण
19) चमथा	56) जोहारी
20) चांदलगडा	57) जुलाहा, अन्सारी
21) चरण किंवा गढवी	58) जंगम
22) चारोडी	59) वगळले, चितारी -जिनगर
23) चिप्पा, छिपा	60) जाडी
24) दास किंवा दांगडीदास	61) वगळले
25) दावगर	62) कम्मी
26) देपला	63) कापडी
27) देवळी	64) वगळले
28) देवदिग, देवाडिगा	65) खाटी
29) वगळले	66) वगळले
30) ढोली, हश्मी /डफली	67) वगळले
31) वगळले	68) वगळले
32) वगळले	69) कोंगाडी
33) वगळले	70) कोर्चर
34) वगळले	71) वगळले
35) गंधारप	72) कचोरा
36) गुजराथ बोरी	73) कादेरा
37) वगळले	74) कामाटी

75) कसबी	110) नोनीया, लोनिया, लुनिया, नुनिया
76) वगळले	111) नक्काशी
77) वगळले	112) नीली
78) वगळले	113) नीलकांती
79) वगळले	114) नेकार जाडा
80) कुचबंध	115) पधारिया
81) कुछारिया	116) पडीयार
82) कुंभार किंवा कुम्हार, कुंबारा, कुंभारा, कुलाला, मूल्या	117) पात्रदावरु
83) कुणबी (पोटजाती-लेवा कुणबी, लेवा पाटील, लेवा पटीदार, मराठा कुणबी व कुणबी मराठा)	118) फासेचरी
84) वगळले	119) फुडगी
85) कची	120) पखाली, सक्का
86) काठी	121) पांचाळ
87) कासार (पोटजाती- कंचार, कचारी)	122) पांका
88) लाभा	123) पेकी, पेरकेवाड, पेरीका, पेरीके, पेरका
89) लडीया, लढीया, लरिया	124) पुतली गर
90) लडाफ, लड्डाफ (नद्दाफ), मन्सुरी	125) परीट किंवा धोबी, तेलगू मडेलवार (परीट)
91) लखेरीया	126) पाटकर, सोमवंशीय सहस्त्रार्जून क्षत्रिय, पटवेकरी, पटवेगार, पटेगार, पट्टेगार, पटवी, क्षत्रिय पाटकर, खत्री, क्षत्रिय
92) वगळले, हडाड/मिस्त्री (लुहार, लुवार)	
93) माच्ची	
94) मानभाव, महानुभाव भांपी, मानभाव भांपी	
95) वगळले	
96) मारवार बारी	
97) में	
98) मिना	127) फुलारी
99) महली	128) राचेवर
100) मेदार	129) राईकरी, रायीकर
101) म्हाली	130) बंडी
102) मिठा	131) रचबंधिया
103) वगळले	132) रंगारी
104) मथुरा	133) रंगेझ
105) नामधारी	134) राओत, रावत, राऊतीया
106) नामधारी पैक	135) रंगेज (भावसार, रंगारी)
107) निरशिकारी	136) वगळले
108) नावी, न्हावी (सलमानी, हजाम), वारिक, नाभिक, नापित, म्हाली, वालंद, हडपद, हज्जाम, नावीसेन, सलमानियाँ - -	137) वगळले
109) नेथुरा	138) वगळले

139) वगळले	172) नीलगार, निली, निराळी
140) संजोगी	173) कोसकांती देवांग
141) सरानिया	174) सुतार, सुथार, वाढई, बाढी, वढई, बाढई, बढई, वाढी, वाढी, वढाई, पोटजाती : झाडे सुतार, पांचाळ सुतार
142) वगळले	
143) वगळले	
144) वगळले	175) फुतगुडी
145) सुप्पालिंग	176) वगळले
146) सुथारिया (सिंधमधील)	177) पिंजारा, पिंजारी, मन्सुरी
147) साहिस, साईस, शिस	178) वगळले
148) सपेरा	179) भिलाला
149) शिलावट	180) वगळले
151) वगळले	181) तेली, तिळवण तेली, मराठा तेली, तराणे तेली, देशकर तेली, एरंडेल तेली, लिंगायत तेली, एकबैल तेली, दोन बैल तेली सावतेली, एक बहिया तेली
152) वगळले	
153) शिंपी, इद्रिसी / दर्जी, साईसुतार, जैन शिंपी, श्रावक शिंपी, शेतवाळ, शेतवाल, सैतवाळ, सैतवाल, मेरु शिंपी / मेरु क्षत्रिय शिंपी	
154) सोनार	182) माळी-(पोटजाती-फुलमाळी, फुले, हळदे, काचा, कडू, बावने, अधप्रभू, अधशेटी, जिरे, उंडे, लिंगायत माळी इ.) बागवान(मुस्लीम धर्मीय) भारत बागवान, मरार, मराळ, कोसरे, गासे वनमाळी, सावतामाळी, चोकळशी, वाडवळ, राईन (बागवान), पाचकळशी, तत्सम जाती: सोमवंशीय-पाठारे क्षत्रिय, पाठारे-क्षत्रिय-पाचकळशी, पाठारे क्षत्रिय, सुतार, सास्तीकर, घोडेखाउ, एस.के.पी,
155) तांडेल	
156) वगळले	
157) तारगला	
158) थेटवार	
159) थोरीया	
160) तांबट, त्वण्टा कासार, कासार	
161) थोर्ता	
162) वडी	183) लोणारी
163) वगळले	184) वगळले
164) वंसफोड, हिंदू धरकार	185) तलवार -कानडे /कानडी
165) वगळले	186) रघवी (विदर्भ जिल्ह्यातील)
166) वर्धी	187) भंडारी, बावर्ची/भटीयारा (मुस्लीम धर्मीय)
167) वगळले	188) गानली किंवा गांडली
168) येरकुला	189) पोवार किंवा पवार(पोवार किंवा पवारआडनावे) भोयर, भोइर, भोयीर
169) आगरी, आगळे किंवा काळण	190) काथार, काथार वाणी, कंठहार वाणी, वैश्य वाणी, कुलवंत वाणी, नेवी, धाकड, मिटकरीवाणी, वाणी, बोरळ (लिंगायत वाणी किंवा लाडवाणी सोडून), बोराल, बोरळ, बोरड, तांबोळी.
170) भावसार	191) मोमीन, अन्सारी
171) कुरहीनशेडी	192) फकीर बंदरवाला

193) वगळले	233) चिमूर
194) घडशी	234) चिंताला
195) तांबोळी, (मुस्लीम धर्मीय पानफरोश)	235) डाकालेरु
196) अनुसूचित जातीतून ख्रिश्चन धर्म स्विकारलेले	236) दर्जी
197) लंझाड , लझाड	237) वगळले
198) यादव	238) कुरबा, कुरुबार
199) लाडसी	239) हरकात्रा, मांगेली, मांगेले, पागे, संदुरी
200) वगळले	240) वॅटस, भडवाल, रजाक
201) वगळले	241) डोम्मारा
202) अतार	242) गाडाबा किंवा गोडबा
203) औधिया	243) गंगाणी
204) बादक, बारव	244) गारोडी
205) बगळू	245) गोल्लेर
206) मारवार बाओरी, मारबार वाघरी	246) गोदळा
207) उदासी, वगळले	247) हाबुरा
208) बालसंथनम	248) हरणी
209) मथुरा बंजारा	249) हिल-रेडिडस
210) शिंगाडे बंजारा	250) देवेरी
211) लंबाडे	251) विनकर, वन्या, बनकर
212) फानडे बंजारा	252) काछिया
213) सुनार बंजारा	253) कोराच, पाडलोर
214) घालिया बंजारा	254) कलाल, कलार, लाड, लाडवक,
215) शिंगाड्या बंजारा	गोड कलाल, शिक्दार, जैन कलार
216) वाओरिया	(लाड ब्राम्हण वगळून)
217) कोळी बारीया	255) कांदेल
218) बथिनी	256) कसेरा
219) बेगरी	257) कसाई, कसाब, कुरेशी
220) भाम्पटा किंवा घंटीचोरे किंवा परदेशी	258) कटीपामुला
221) पोंग	259) किरार
222) दासर	260) ख्रिश्चन कोळी
223) उचिला	261) कोराचार किंवा कोरवे
224) भांडदुरा, बिल्लवा, थिया , बेलछेडा	262) कोडकू सह कोरवा
225) खारवी, धीवर भोई	263) कोमाकपु
226) भोयर	264) कॉडू
227) बिंदली	265) लखारी
228) बुरबुक	266) लोहार-गाडा, दोडी, खतवली, पांचाळ, पंचाल
229) चंदर	267) चुनारी
230) चक्रवदय-दासर	268) वगळले
231) चांडाळ	269) माहिल
232) चेन्वू किंवा चेन्ववार	270) मैदासी

271) माझवार	308) ओडेवार
272) मतियारा, मतिहारा	309) मण्यार (बांगडीवाला), मण्यार, मणियार व मणेरी
273) मानकर खालु	310) जातगार
274) मोंडीवार, मोंडीवारा	311) कराडी
275) मुंडा	312) कुंकूवाले
276) हजाम, कालसेरु, नावलिंगा, कान्शी, नाभिक, नाई, वालंद	313) वगळले /वगळले/खातवाढई
277) पाचभोटला, पाचबोटला	314) वगळले
278) पदमपारि	315) कोहळी
279) भिस्ती	316) खाटिक, कुरेशी खाटिक, कसाई
280) पामूला	317) डांगरी
281) पंचमा	318) वेडू (वाघरी)
282) पंडा	319) धावड
283) फर	320) निन्हाळी (निराळी)
284) पिंजारी	321) चित्रकथी हरदास
285) पुरवाली	322) बेस्ता, बेस्ती, बेस्तल्लू
286) राचभोया	323) परिवार
287) राउतिया	324) सावकलार
288) संगारी	325) हणबर
289) संताल	326) दोडे गुजर, गुजर, लेवे गुजर, रेवे गुजर, रेवा गुजर, सुर्यवंशी गुजर, बडगुजर , तत्सम जाती :- लोंढारी/ पेंढारी
290) साऊन्ता किंवा सोन्ता	
291) सावतेली	
292) सार	327) पहाड/पहाडी
293) भावगर, शिव शिंपी, नामदेव	328) गडरिया
294) शिंगडाव किंवा शिंगाडया	329) मच्छिमार (दाल्दी)
295) सिंधूर	330) भालदार
296) सोरें	331) अलकरी
297) सुत्रा	332) पेंढारी
298) सुत्राई	333) यलम/येलम/यल्लम
299) भडाई	334) महात / माहूत, महावत
300) गंणिगा, गांची	335) फकीर
301) थोटेवाडू	336) लोध, लोधा, लोधी
302) तिमाली	337) नालबंद
303) वालवाई	338) कुलेकडगी, कुल्लेकडगी, कुलाकडगी, कुल्लाकडगी
304) वडडेर (कालावडेर किंवा पाथरोड)	339) मुजावर
305) वज्राडी	340) मुलाणा, मुलाणी, मुलाणे
306) येनाडिवाड्स	341) ईस्ट इंडियन, ईस्ट इंडियन ख्रिश्चन, ईस्ट इंडियन कॅथॉलिक
307) येरगोलावाड किंवा थेल्ला पामालवाडस	342) नेवेवाणी

343) लाडशाखीय वाणी	345) दोरीक
344) मुस्लीमधर्मीय काकर	346) पटवा

विशेष मागास प्रवर्ग (S.B.C.)
(आरक्षण 2 %)

अ.क्र.	जातीचे नांव
1)	गोवारी, गवारी
2)	वगळले,
3)	1) कोष्टी, 2) हलबा कोष्टी, 3) वगळले, 4) साळी, स्वकुळ साळी 5) लाडकोष्टी, 6) गढेवाल कोष्टी, 7) देशकर, 8) वगळले , 9) पद्म शाली, तत्सम जात: सालेवार , चेनेवार, चनेवार, चेनेवार 10) देवांग, 11) काची बंधे, 12) पटवीस, 13) सतसाले, 14) साडे, 15) जैनकोष्टी
4)	1) कोळी, तत्सम जाती, 2) मच्छिमार कोळी, 3) अहीर कोळी, 4) खानदेशी कोळी, 5) पानकोळी, 6) ख्रिश्चन कोळी, 7) चुंबळे कोळी, 8) पानभरे कोळी, 9) कोळी सुर्यवंशी, 10) मांगेला, 11) सोनकोळी, 12) वैती, 13) खारवा किंवा खारवी, 14) अनुसूचित जमातीमध्ये समावेश नसलेले कोळी
5)	1) मुन्नरवार, 2) मुन्नरवार, 3) मुन्नर, 4) तेलगु मुन्नर, 5) मुन्नरवार तेलगु, 6) वगळले 7) वगळले , 8) तेलगु कापेवार, 9) मुन्नरवाड, 10) तेलगु फुलमाळी,
6)	गाबीत
7)	मुस्लीम धर्मीय भंगी / मेहतर / लालबेग/ हलालखोर / खाकरोब

विशेष मागास प्रवर्ग (S.B.C.)
(आरक्षण 2 %)

अ.क्र.	जातीचे नांव
1)	गोवारी, गवारी
2)	वगळले,
3)	1) कोष्टी, 2) हलबा कोष्टी, 3) वगळले, 4) साळी, स्वकुळ साळी 5) लाडकोष्टी, 6) गढेवाल कोष्टी, 7) देशकर, 8) वगळले , 9) पद्म शाली, तत्सम जात: सालेवार , चनेवार, चनेवार, चेन्नेवार 10) देवांग, 11) काची बंधे, 12) पटवीस, 13) सतसाले, 14) साडे, 15) जैनकोष्टी
4)	1) कोळी, तत्सम जाती, 2) मच्छिमार कोळी, 3) अहीर कोळी, 4) खानदेशी कोळी, 5) पानकोळी, 6) ख्रिश्चन कोळी, 7) चुंबळे कोळी, 8) पानभरे कोळी, 9) कोळी सुर्यवंशी, 10) मांगेला, 11) सोनकोळी, 12) वैती, 13) खारवा किंवा खारवी, 14) अनुसूचित जमातीमध्ये समावेश नसलेले कोळी
5)	1) मुन्नरवार, 2) मुन्नरवार, 3) मुन्नर, 4) तेलगु मुन्नर, 5) मुन्नरवार तेलगु, 6) वगळले 7) वगळले , 8) तेलगु कापेवार, 9) मुन्नरवाड, 10) तेलगु फुलमाळी,
6)	गाबीत
7)	मुस्लीम धर्मीय भंगी / मेहतर / लालबेग/ हलालखोर / खाकरोब